

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ
και
ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

(ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ)

Διευθυντής: Νέστωρ Κουράκης

ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ:
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ & ΕΡΕΥΝΑ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΣ

Επιμέλεια
ΧΡΗΣΤΟΣ ΤΣΟΥΡΑΜΑΝΗΣ
ΝΕΣΤΩΡ ΚΟΥΡΑΚΗΣ
ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΖΑΡΑΦΩΝΙΤΟΥ

Συνεργασία
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΧΑΪΝΑΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΝΤ. Ν. ΣΑΚΚΟΥΛΑ
ΑΘΗΝΑ - ΚΟΜΟΤΗΝΗ 2011

rou
*e",
7),
da-
ai
ης
/ia
·h-
·o-
nd
L.
n-
ter*

Το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών ως Φορέας Διδασκαλίας και Ερευνας στον Χώρο της Εγκληματολογίας

Nέστωρ Κουράκης

Καθηγητής Εγκληματολογίας-Σωφρονιστικής, Παν/μιο Αθηνών

Πιστεύω, αγαπητοί φίλοι και φίλες, ότι οι περισσότεροι από σας έχετε ήδη στα χέρια σας ένα τετράπτυχο που απεικονίζει σε μεγάλο βαθμό τις έως τώρα δραστηριότητες του Εργαστηρίου Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών. Επομένως επιτρέψτε μου να μην σας το παρουσιάσω αναλυτικά και να επισημάνω απλώς ορισμένες πλευρές του που δίνουν το γενικότερο στίγμα του Εργαστηρίου ως προς τη συμβολή του στην πανεπιστημιακή διδασκαλία και έρευνα.

Πρώτα από όλα όμως να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον αγαπητό μου συνάδελφο κ. Χρήστο Τσουραμάνη για την ωραία ιδέα που είχε να ξανασυναντηθούμε εδώ έπειτα από την προηγούμενη συνάντηση των εγκληματολόγων, πριν από δύο χρόνια στη Μυτιλήνη. Και ευελπιστώ ότι αυτές οι συναντήσεις θα γίνουν θεσμός, έτσι ώστε κάθε δύο χρόνια να βλεπόμαστε σε κάποια όμορφη περιοχή της Ελλάδος, να αλληλοενημερωνόμαστε, να ανταλλάσσουμε ιδέες και, κυρίως, να ανανεώνουμε την εξαίρετη επικοινωνία που υπάρχει ήδη ανάμεσά μας. Επίσης, να θυμίσω ότι ο κ. Τσουραμάνης ήταν ένας από τους βασικούς συντελεστές στην έρευνα που οργανώσαμε προ ετών για τη βία στα γήπεδα και ότι όλα αυτά τα χρόνια δεν σταμάτησε ποτέ να υπηρετεί με τον καλύτερο τρόπο την εγκληματολογία, μιαν επιστήμη που ξέρω πόσο πολύ τον συναρπάζει και τον ενθουσιάζει.

Όπως μπορείτε να διαπιστώσετε και από το τετράπτυχο που σας διανεμήθηκε, το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών ιδρύθηκε το 1991 με Προεδρικό Διάταγμα (το υπ' αριθμ. 535/1991, ΦΕΚ Α' 210) και ως αποστολή του έθεσε, μεταξύ άλλων, την κάλυψη των (προπτυχιακών και μεταπτυχιακών) διδακτικών αναγκών του Τμήματος στα γνωστικά αντικείμενα του Τομέα Ποινικών Επιστημών, τη διεξαγωγή ερευνητικών προγραμμάτων, τη διοργάνωση επιστημονικών διαλέξεων, σεμιναρίων, ημερίδων, συνεδρίων κ.λπ., και τη συνεργασία με άλλα ακαδημαϊκά ιδρύματα, κρατικούς ή μη φορείς και κέντρα ερευνών. Λίγο αργότερα, το 1992, το Εργαστήριο άρχισε να λειτουργεί με Διευθύντρια την Καθηγήτρια κ. Σπινέλλη. Μπορώ να πω ότι αυτή ήταν μια πολύ καρποφόρα περίοδος. Συγκεκριμένα, οργανώθηκε τότε μια ενδιαφέρουσα ημερίδα για τη διαβαλκανική συνεργασία στην καταπολέμηση των ναρκωτικών, όπου συμμετέσχαν πολλοί εκπρόσωποι από τα βαλκανικά κράτη. Επίσης, το Εργαστήριο έλαβε μέρος σε διευρωπαϊκές έρευνες για το διασυνοριακό έγκλημα (cross border crime), για την απάτη κατά των συμφερόντων τις ευρωπαϊκής κοινότητας, καθώς και για την παραβατικότητα των ανηλίκων, ενώ συνεργάσθηκε και με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης σε ερευνητικό πρόγραμμα για την επανένταξη των αποφυλακιζομένων. Τα όσα πραγματοποίησε το Εργαστήριο σ' εκείνη την περίοδο προκύπτουν και από μία παρουσίασή του που δημοσιεύθηκε το 1995, με επιμέλεια της Καθηγήτριας κ. Σπινέλλη, στην έγκριτη εγκληματολογική επιθεώρηση «European Journal on Criminal Policy and Research» (τόμ. 3, τχ.1, σ. 100-103).

Μετά την αφυπρέπηση της κυρίας Σπινέλλη από το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το 2001, η διεύθυνση του Εργαστηρίου ανατέθηκε με απόφαση του Τομέα στον ομιλούντα, ο οποίος προσπάθησε, σε συνεργασία με την κ. Σπινέλλη ως Αναπληρώτρια Διευθύντρια, να προσφέρει τις υπηρεσίες του σε σχέση με το Εργαστήριο προς τέσσερις κατευθύνσεις:

Πρώτον, προς την κατεύθυνση της διδασκαλίας -και τα όσα θα πω εδώ έχουν ίσως και μια γενικότερη αξία ως προς το πώς ένα Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών μπορεί να συμβάλλει στην εγκληματολογική διδασκαλία: Μέσα στο πλαίσιο αυτής της κατεύθυνσης, οργανώνονται, λοιπόν, εδώ και χρόνια από το Εργαστήριο κάθε εξάμηνο ελεύθερα σεμινάρια με επιστημονικούς συνεργάτες επάνω σε εξειδικευμένα εγκληματολογικά θέματα με ιδιαίτερη πρακτική σημασία. Να αναφέρω ιδίως τα σεμινάρια που επιμελείται η ιδική Δικαστική Γραφολόγος κ. Κική Σαλεσιώτου, και πιο πρόσφατα, επίσης, η κ. Μάγδα Καμπούρη, με αντικείμενο τη δικαστική γραφολογία αλλά και την εν γένει γραφολογία. Μέσα από αυτά τα σεμινάρια πολλοί φοιτητές μας έχουν την ευκαιρία να εμβαθύνουν στα τεχνικά ζητήματα που αφορούν στην πλαστογραφία και άλλα συναφή εγκλήματα. Επίσης, έχουν οργανωθεί συχνά από την κ. Κρανιδιώπη, την κ. Τζαννετάκη και από εμένα επισκέψεις σε φυλακές, πράγμα που παρέχει στους φοιτητές μας τη δυνατότητα να αντιληφθούν από πρώτο χέρι τα προβλήματα και τις συνθήκες διαβίωσης των κρατουμένων. Ακόμη, έχουμε εγκαινιάσει συνεργασία με τη Δρα Ντόρα Περτέση, η οποία είναι ψυχολόγος - ψυχαναλύτρια και συντονίζει εκπαιδευτικές επισκέψεις στο Ψυχιατρικό Νοσοκομείο του Δαφνίου, όπως παλαιότερα συνέβαινε και με τις επισκέψεις που διοργάνωνε ο αείμνηστος καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Μενέλαος Μπακατσούλας. Στο πλαίσιο της διδασκαλίας θα πρέπει, περαιτέρω, να μνημονεύσω αφενός τις σχολιασμένες κινηματογραφικές προβολές που διοργανώνονται κάθε εξάμηνο από το Εργαστήριο σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο (σ' αυτές αναφέρθηκε ήδη η κ. Ιωάννα Γουσέτη, η οποία είναι ένα πολύ δραστήριο μέλος του Εργαστηρίου) και αφετέρου το ηλεκτρονικό περιοδικό μας με τίτλο *The Art of Crime* (www.theartofcrime.gr) που σας παρουσίασαν χθες ο κ. Φώτης Σπιυρόπουλος με τον κ. Διονύση Χιόνη. Μπαίνοντας μέσα στο περιοδικό αυτό μπορείτε να βρείτε θέματα που φωτίζουν σημαντικές πτυχές της εγκληματολογικής επιστήμης, αλλά γραμμένα με

τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορεί να τα καταλαβαίνει και ένας άνθρωπος που δεν ασχολείται ειδικά με την επιστήμη αυτή. Αξίζει να σημειωθεί ότι έχουμε ήδη φθάσει στο 10° τεύχος του *The Art of Crime* και ότι επιπλέον ετοιμάζουμε ένα αγγλόφωνο τεύχος με αντιπροσωπευτικές και ενδιαφέρουσες για αλλοδαπούς επιστήμονες εργασίες, που έχουν κατά καιρούς δημοσιευθεί στα δέκα τεύχη του περιοδικού.

Δεύτερον, έγινε προσπάθεια να δραστηριοποιηθεί περαιτέρω το Εργαστήριο προς την κατεύθυνση της έρευνας. Και στον τομέα αυτόν έχει επιτελεσθεί σημαντικό έργο. Ειδικότερα, έχουν διενεργηθεί πάνω από 10 έρευνες, ενίστε σε συνεργασία με ελληνικούς ή και αλλοδαπούς φορείς. Πρέπει να επισημανθεί, ότι οι έρευνες αυτές είχαν ξεχωριστή απήχηση στον ελληνικό επιστημονικό κόσμο και όχι μόνο, και ότι τα πορίσματά τους παρουσίασθηκαν τόσο σε επιστημονικές εκδηλώσεις, όσο επίσης στις εφημερίδες και στην τηλεόραση. Ειδικότερα, πρόκειται για έρευνες που αφορούν μεταξύ άλλων στην κατάσταση και τα προβλήματα των γυναικών κρατουμένων (1994-1996), καθώς και των ανήλικων κρατουμένων στις ελληνικές φυλακές (1993-1995), ενώ πραγματοποιήθηκε και επαναληπτική (*follow - up*) έρευνα για το τι απέγιναν στη συνέχεια οι παραβατικοί αυτοί ανήλικοι (1999-2002). Να θυμίσω ότι από αυτή τη δεύτερη (*follow-up*) έρευνα προέκυψε το πολύ σημαντικό συμπέρασμα ότι δυστυχώς οι 4 από τους 5 εγκληματίες παραβάτες υφίστανται εκ νέου ποινική καταδίκη ή/και επιστρέφουν στη φυλακή για κάποιον άλλο λόγο μέσα στα επόμενα 6 με 7 χρόνια μετά την αποφυλάκισή τους. Έχουμε δηλαδή μια υποτροπή της τάξεως του 80%, πράγμα που θα έπρεπε όλους να μας προβληματίσει. Ακόμη, διοργανώσαμε έρευνα για την ομαδική παραβατικότητα των ανηλίκων και τις λεγόμενες συμμορίες ανηλίκων στη σύγχρονη Ελλάδα. Στην έρευνα αυτή σημαίνοντα ρόλο έπαιξαν οι κυρίες Πάρη Ζαγούρα και Φωτεινή Μηλιώνη. Οργανώσαμε, επίσης, έρευνα για τη γνώμη των ιατρών, των νοσηλευτών και του κοινού ως προς το αμφιλεγόμενο ζήτημα της ευθανασίας. Μάλιστα έγινε ημερίδα όπου δόθηκαν στη δημοσιότητα τα

To ΕΠ
πορί
για τ
λοσο
σύντ
ότι δ
εν ο
χορη
και δ
ως τ
Όλα
πραι
να ε
τρότ
πλαι
κε β
φων
ακή
ντει
με
Καθ
την
Σπιω
ως
νομ
επω
sen
ντα
μελ
Παι
γελ

πορίσματα αυτής της έρευνας και έγινε μία πολυπρισματική ανάλυση για το θέμα της ευθανασίας, με αξιόλογες προσεγγίσεις νομικού, φιλοσοφικού και θεολογικού περιεχομένου. Πάλι και εδώ επιτρέψτε μου σύντομα να αναφερθώ σε ένα βασικό συμπέρασμα αυτής της έρευνας, ότι δηλαδή περίπου 9 στους 10 ερωτώμενους φαίνεται να συμφωνούν εν όλω ή εν μέρει με τη διενέργεια έμμεσης ευθανασίας, δηλαδή με τη χορήγηση φαρμακευτικής αγωγής για την καταπολέμηση των αφόρητων και διαρκών πόνων ενός ανιάτως πάσχοντα, έστω και εάν αυτό θα είχε ως πιθανή συνέπεια μια (μη επιδιωκόμενη) επίσπευση του μοιραίου. Όλα αυτά τα πορίσματα αντιλαμβάνεσθε ότι μπορούν να έχουν και πρακτική χρησιμότητα, καθώς εάν κάποια στιγμή ο νομοθέτης σκεφθεί να επανεξετάσει τα ζητήματα που αφορούν στην ευθανασία, θα έχει τρόπο να θεμελιώσει επιστημονικά τις ρυθμίσεις του. Επίσης, στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος του Εργαστηρίου, διενεργήθηκε με την επιμέλεια της εγκληματολόγου κ. Φωτεινής Μηλιώνη τηλεφωνική έρευνα ως προς τις απόψεις του κοινού για την ενδοοικογενειακή βία και τον ανήλικο ως θύμα αυτής, ενώ σε συνεργασία με το Πάντειο Πανεπιστήμιο ολοκληρώθηκε εφέτος και δημοσιεύθηκε έρευνα με θέμα «(Αν)ασφάλεια και Τιμωρητικότητα» υπό την επιμέλεια της Καθηγήτριας κ. Χρ. Ζαραφωνίτου και εμού. Ακόμη, έχει διεξαχθεί από την επίκουρη Καθηγήτρια κ. Κρανιδιώτη, με ειδική σύμβουλο την κυρία Σπινέλλη, έρευνα επί αποφάσεων του Δικαστηρίου Ανηλίκων Αθηνών ως προς το «Δικαιικό και κοινωνικοπρονοιακό πρότυπο κατά την απονομή της δικαιοσύνης».

Εξάλλου, υπάρχουν και ορισμένες άλλες έρευνες σε εξέλιξη, με επικείμενη την ολοκλήρωσή τους το 2010. Μία από αυτές αφορά στο sentencing, δηλαδή στο είδος και το ύψος των ποινών που επιμετρούνται και επιβάλλονται σε βασικά αδικήματα, εκδικαζόμενα από τα Τριμελή Πλημμελειοδικεία στην Αθήνα. Την έρευνα διεξάγει ο κ. Στράτος Παπαθανασόπουλος, Λέκτορας του Πανεπιστημίου Αθηνών και Εισαγγελέας Πρωτοδικών, μαζί με ομάδα φοιτητών. Ήδη έχουν συλλεγεί τα

στοιχεία από τις δικογραφίες και βρισκόμαστε στη φάση της επεξεργασίας. Σκοπός της έρευνας είναι να δούμε ποιες είναι οι συνήθεις ποινές οι οποίες επιβάλλονται για κάποια συγκεκριμένα εγκλήματα από τα δικαστήρια, π.χ. για δυσφήμηση, εξύβριση, σωματικές βλάβες κ.λπ., έτσι ώστε να μπορεί ενδεχομένως ο νομοθέτης, και έχω υπόψη μου εδώ κυρίως την εν εξελίξει αναθεώρηση του Ποινικού μας Κώδικα, να ξέρει πού περίπου βρίσκεται ο μέσος όρος τέτοιων ποινών και να προσδιορίσει με μεγαλύτερη ακρίβεια τα νομοθετικά πλαίσια αυτών των ποινών. Έρευνα επίσης διενεργείται από τον Δικηγόρο και Υποψήφιο Διδάκτορα Εγκληματολογίας κ. Παναγιώτη Παπαϊωάννου σε σχέση με τη μετέπειτα εξέλιξη της ποινικής υπόθεσης για όσους καπηγορούμενους διατάσσεται η προσωρινή κράτηση. Περαιτέρω, έρευνα αρχείου σε δικαστικές αποφάσεις του Μεικτού Ορκωτού Εφετείου Αθηνών διεξάγεται από τον Αρεοπαγίτη ε.τ. κ. Μ. Μαργαρίτη και την κ. Φωτεινή Μηλιώνη, με σκοπό τη διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο αποφασίζουν οι δικαστές ανάλογα με το φύλο τους, το εάν είναι τακτικοί ή λαϊκοί κ.λπ. Επιπλέον προωθείται από το Εργαστήριο η εκπόνηση μελέτης συγκριτικού δικαίου για τις διατάξεις που διέπουν στην Ευρώπη το φαινόμενο του bullying (δηλ. σοβαρές και επανειλημμένες σχολικές βιαιοπραγίες). Η μελέτη αυτή γίνεται στο πλαίσιο συμμετοχής του Εργαστηρίου στην Ειδική Επιτροπή για την Ομαδική Σχολική Βία (υπεύθυνοι για το Εργαστήριο η Καθηγήτρια κ. Σπινέλλη και ο Δικηγόρος και Ποινικολόγος κ. Φώτης Σπιρόπουλος). Ένα ακόμη φλέγον ζήτημα για την ελληνική πραγματικότητα το οποίο απασχολεί τους συνεργάτες του Εργαστηρίου είναι αυτό της αρχαιοκαπηλίας. Για το θέμα αυτό διενεργείται έρευνα με υπευθύνους την κ. Κρανιδώτη, την κ. Σπινέλλη, τον Δικηγόρο και Εγκληματολόγο κ. Δ. Χιόνη και την Αρχαιολόγο κ. Μαρίνα Παπαδημητρίου. Τέλος, στις έως τώρα ολοκληρωθείσες ερευνητικές δραστηριότητες του Εργαστηρίου περιλαμβάνονται: η αξιολόγηση προγραμμάτων που εφαρμόζονται σε σωφρονιστικά καταστήματα για τη θεραπεία και κοινωνική επανένταξη προσώπων εξαρ-

τημένων από ουσίες (προγράμματα «Στροφή» και «Εν Δράσει» του ΚΕΘΕΑ για εξαρτημένους κρατουμένους, 2005-2006), η επικαιροποίηση και ο εμπλούτισμός με νεώτερη νομοθεσία του έργου «Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι», που εκπονήθηκε από τον Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Φώτιο Μακρή (ήδη έχει ολοκληρωθεί η ηλεκτρονική επεξεργασία του έργου, το οποίο είναι δωρεάν προσβάσιμο στην ιστοσελίδα του Εργαστηρίου), η προώθηση της δημιουργίας ενός οδηγού αποφυλακισμένων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού προγράμματος VEPS σε συνεργασία με το Σχολείο (Γυμνάσιο-Λύκειο) Ε.Κ.Κ.Ν Αυλώνα, καθώς και η κατάρτιση ενός Κώδικα Δεοντολογίας των Εγκληματολόγων.

Τρίτη βασική κατεύθυνση στις δραστηριότητες του Εργαστηρίου είναι η διοργάνωση επιστημονικών ημερίδων, συνεδρίων, διαλέξεων και εκδηλώσεων επάνω σε τρέχοντα προβλήματα, τα οποία αφορούν τόσο στην εντεντή εννοία εγκληματολογική επιστήμη όσο και γενικότερα στην ελληνική κοινωνία (π.χ. θέματα απεξάρτησης χρηστών). Μάλιστα, τα πορίσματα των εκδηλώσεων αυτών γίνονται εν συνεχείᾳ προσειτά στο κοινό σε τόμους που εκδίδονται στη σειρά Δημοσιεύσεων του Εργαστηρίου, έτσι ώστε όσοι ενδιαφέρονται για τις αντίστοιχες θεματικές, να βοηθηθούν στην περαιτέρω μελέτη τους. Τέτοιες εκδηλώσεις έχουν οργανωθεί πολλές τα τελευταία χρόνια. Έτσι, κατά το έτος 2006, σε συνεργασία με την Ελληνική Εταιρεία Εγκληματολογίας, έγιναν ομιλίες και συζητήσεις για τα θέματα «Έγκληματολογικές Όψεις της Μετανάστευσης» (15.2.2006), «(Αν)ασφάλεια, Αντεγκληματική Πολιτική και Δικαιώματα του Ανθρώπου» (30.3.2006) και «Το πρόβλημα της παραβατικότητας των ανηλίκων στην Ελλάδα σήμερα και εφικτοί τρόποι αντιμετώπισής του» (17.5.2006). Επίσης, υπήρξε συνεργασία με τον Ερευνητικό Όμιλο Φοιτητών Νομικής για τη διοργάνωση του Πρώτου Φοιτητικού Συνεδρίου Εγκληματολογίας (23 - 24.5.2006). Κατά το έτος 2007, σε συνεργασία και με αντίστοιχους αρμόδιους φορείς πραγματοποιήθηκαν ημερίδες για την Ευθανασία (31.1.2007), την Απεξάρτηση στο Πλαίσιο του Σωφρονιστικού Συστήματος (1.3.2007), την

Ενδοοικογενειακή Βία (28.3.2007 και 28.6.2007), και τις Νέες Τεχνολογίες σε σχέση με την εγκληματικότητα και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (23.5.2007), ενώ στις 25-26.5.2007 συνδιοργανώθηκε με την Ένωση Φοιτητών ELSA διημερίδα με θέμα «Εκδίκαση των εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας». Το 2008 πραγματοποιήθηκαν εκδηλώσεις με θέματα «Ανασφάλεια, Τιμωρητικότητα και Αντεγκληματική Πολιτική» (6.2.2008) και «Κώδικας Δεοντολογίας για τους Εγκληματολόγους. Πρόταγμα του 21^{ου} αιώνα;» (18.3.2008). Επίσης, σε συνεργασία με την Ένωση Εισαγγελέων Ελλάδος και το Κ.Ε.Θ.Ε.Α. πραγματοποιήθηκε στις 28.3.2008 διημερίδα στο Εφετείο Αθηνών με θέμα «Απεξάρτηση και Ποινική Δικαιοσύνη. Από τη θεωρία στην πράξη» και στις 12-13/5/2008 συνδιοργανώθηκε με τον Σύνδεσμο Επιμελητών Ανηλίκων Δικαστηρίων Ανηλίκων Ελλάδας διήμερο συνέδριο με θέμα «Διεπιστημονικότητα και διεταιρικότητα για την κοινωνική ένταξη του νεαρού παραβάτη». Τέλος, για τις 17 και 18 Φεβρουαρίου 2009 πραγματοποιήθηκε, σε συνεργασία με τον φορέα "Επάνοδος", διήμερο συνέδριο με θέμα τα προβλήματα των αποφυλακιζόμενων και τις "καλές πρακτικές" που εφαρμόζονται για τη βελτίωση της κατάστασής τους.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να σταθώ περισσότερο και στους αντίστοιχους τόμους που έχουν εκδοθεί και που αποτελούν την τέταρτη βασική κατεύθυνση δραστηριοτήτων του Εργαστηρίου. Είναι αυτή τη στιγμή 16 και καλύπτουν ένα ευρύτατο, πιστεύω, φάσμα θεματολογίας της εγκληματολογίας. Να πω ότι η σειρά Δημοσιεύσεων ξεκίνησε με τα θέματα που αφορούν στον θεμελιωτή της εγκληματολογικής επιστήμης, τον αείμνηστο Κωνσταντίνο Γαρδίκα, και συνέχισε με τα Πρακτικά από τη διαβαλκανική διάσκεψη για το πρόβλημα των ναρκωτικών (εκδόθηκε το 2001). Έχουμε ακόμη δύο βιβλία, τα υπ' αρ. 3 και 8, που αφορούν στα Τοπικά Συμβούλια Πρόληψης της Παραβατικότητας. Σημειώνεται ότι το Εργαστήριο ανέκαθεν ήταν ανοικτό σε συνεργασίες με άλλους φορείς και είναι και αυτό ένας από τους στόχους του. Απόδειξη και το ότι σήμερα είμαστε συνδιοργανωτές μαζί με τον κ. Τσουρα-

μάνη
κρίθη
των
Συμβ
με το
οδηγ
νικά
κές φ
έχουν
βιβλί
την ί
Εκδό
της /
Τσου
αυτό
οι νε
Επίσι
ανήλ
οποί
ταλε
πιστι
την ή
τέλε
γήτρ
πητα
ενός
χουι
επιφ
νηλί
είνα
τίτλ

μάνη και άλλους φορείς στο εδώ συνέδριο. Με το ίδιο αυτό σκεπτικό, κρίθηκε ότι θα μπορούσε το Εργαστήριο να πρωθήσει και την ιδέα των Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης σε συνεργασία με το Κεντρικό Συμβούλιο Πρόληψης της Παραβατικότητας. Αντίστοιχα, σε συνεργασία με το νομικό πρόσωπο "Επάνοδος", εκδόθηκε ένας ιδιαίτερα χρηστικός οδηγός (ο υπ' αρ. 16 τόμος), με οδηγίες "πρώτης ανάγκης" στα ελληνικά και αγγλικά για όσους κρατουμένους απολύνονται από τις ελληνικές φυλακές. Επίσης, έχουμε παρουσιάσει πορίσματα συνεδρίων και έχουμε εκδώσει βιβλία που αφορούν στον ανήλικο παραβάτη, π.χ. το βιβλίο υπ' αρ. 6 αλλά και το υπ' αρ. 4. Το τέταρτο αυτό βιβλίο έχει και την ιδιαιτερότητα ότι υπήρξε αποτέλεσμα ενός φοιτητικού συνεδρίου. Εκδόθηκε ένας ογκώδης τόμος γύρω στις 580 σελίδες, με επιμέλεια της Δικηγόρου Βασιλικής Μπακάλη και με τη βοήθεια του Καθηγητή κ. Τσουραμάνη, που ήταν πρωτοστάτης στην όλη προσπάθεια. Στον τόμο αυτόν μπορείτε να δείτε πόσο σημαντικά πράγματα μπορούν να πουν οι νεαροί μας φοιτητές για τα θέματα της παραβατικότητας ανηλίκων. Επίσης ο τόμος υπ' αρ. 5 των Δημοσιεύσεων, με τίτλο «Ασυνόδευτοι ανήλικοι», αφορά στα γνωστά προβλήματα των ανήλικων μεταναστών οι οποίοι έρχονται μόνοι τους στην Ελλάδα ή εν πάσῃ περιπτώσει εγκαταλείπονται σ' αυτήν και αναμένουν από την κοινωνία μας μιαν ανθρωπιστική αντιμετώπιση. Ο τόμος υπ' αρ. 9 αφορά στην ευθανασία, για την οποία έγινε ήδη λόγος ανωτέρω, ενώ ο υπ' αρ. 7 υπήρξε το αποτέλεσμα μιας πολύ σημαντικής συνεργασίας που είχαμε με την Καθηγήτρια κ. Ζαραφωνίτου και αφορά στην ανασφάλεια και την τιμωρητικότητα, πώς σχετίζεται δηλαδή το αίσθημα της ανασφάλειας με την τάση ενός πολίτη να επιθυμεί ένα αυστηρότερο ποινικό δίκαιο. Ακόμη, έχουμε τον τόμο υπ' αρ. 10 με τίτλο «Συμβουλευτική και Φυλακή» και με επιμέλεια της Καθηγήτριας κ. Σοφίας Βεδάλη και της Επιμελήτριας Ανηλίκων κ. Πάρης Ζαγούρα, που είναι κοντά μας. Ο τόμος υπ' αρ. 11 είναι από τον μαθητή μου Ποινικολόγο κ. Φώτη Σπυρόπουλο και έχει τίτλο: «Έκδίκαση εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας με αφορμή την

εκδίκαση της υπόθεσης Σαντάμ Χουσεΐν». Στον τόμο αυτόν περιέχονται τα πρακτικά μιας αξιόλογης ημερίδας που έγινε με τη συνεργασία της φοιτητικής οργάνωσης «ELSA» εδώ και περίπου 2 χρόνια. Η ενδοοικογενειακή βία απιετέλεσε έναν ακόμη άξονα προβληματισμού για εμάς, με επακόλουθο να αφιερωθεί σ' αυτήν μία ημερίδα, καθώς και ο τόμος υπ' αρ. 12 με τα πρακτικά αυτής της ημερίδας. Περαιτέρω, ο τόμος υπ' αρ. 13, με θέμα "Νέες Τεχνολογίες και Ανθρώπινα Δικαιώματα", είναι η συνεισφορά της Επίκουρης Καθηγήτριας κ. Μάιρας Κρανιδιώτη στα Δημοσιεύματα του Εργαστηρίου. Τέλος, κάτι ιδιαίτερα ενδιαφέρον για όλους εμάς που ασχολούμαστε με τα θέματα της εγκληματολογίας, είναι ότι εκδόθηκε ένας πολύ χρήσιμος τόμος και μάλιστα με επιμέλεια εκτός από εμένα, του κ. Τσουραμάνη και της συντονίστριας κ. Γαλανού υπ' αρ. 14. Λέγεται «Οδηγός Εγκληματολογικής Βιβλιογραφίας», έχει γύρω στις 700 σελίδες και καλύπτει περί τα 240 λήμματα εγκληματολογικών όρων. Μέσα εκεί θα βρείτε εγκληματολογική βιβλιογραφία-αρθρογραφία, κυρίως ξενόγλωσση αλλά και ελληνική, την οποία μπορείτε να αξιοποιήσετε για τις μελέτες σας με άμεσο τρόπο: Πηγαίνοντας δηλ. στην οδό Ασκληπιού 9, όπου είναι το Κέντρο Τεκμηρίωσης του Πανεπιστημίου Αθηνών, και χρησιμοποιώντας εκεί τους ηλεκτρονικούς υπολογιστές, μπορείτε να «κατεβάσετε» και να μελετήσετε όλα εκείνα τα άρθρα και βιβλία που σχετίζονται με την υπό εξέταση θεματική σας.

Μια άλλη αντίστοιχη χρηστική έκδοση που προέρχεται από το Εργαστήριο και βρίσκεται ήδη υπό εκτύπωση χάρη στην κ. Πάρη Ζαγούρα, που την επιμελείται, είναι ένας οδηγός για μεταπτυχιακές σπουδές εγκληματολογίας σε βασικές χώρες της Ευρώπης, στην Αμερική και στον Καναδά (ο υπ' αρ. 17 τόμος). Είναι ένα βιβλίο μεγάλης έκτασης γύρω στις 600 σελίδες που μπορεί να δώσει τη δυνατότητα σ' ένα φοιτητή να γνωρίζει πού θα σπουδάσει εγκληματολογία, τί μαθήματα θα διδαχθεί εκεί και πόσο πολύ το πανεπιστήμιο, στο οποίο θέλει να σπουδάσει, καλύπτει τις ανάγκες του.

Όλες αυτές οι δραστηριότητες του Εργαστηρίου νομίζω ότι βοηθούν ιδιαίτερα στην προώθηση της επιστήμης της εγκληματολογίας. Στο διαδίκτυο, επίσης, βρίσκεται αναρτημένη ιστοσελίδα του ίδιου του Εργαστηρίου, με χρήσιμες πληροφορίες και επιστημονικές τοποθετήσεις σε ζητήματα εγκληματολογίας, ποινικής καταστολής, ποινικού δικαίου και αντεγκληματικής πολιτικής (www.law.uoa.gr/crime-research/), καθώς και ιστοσελίδα που παρέχει χρηστικές πληροφορίες σε θέματα διάγνωσης και πρόληψης της παραβατικότητας (www.niotho-asfalos.gr). Παράλληλα έχει υλοποιηθεί από το Εργαστήριο και η έκδοση του σχετικού Έγχειριδίου "Για να νοιάθουμε ασφαλείς μέσα σε μια Κοινωνία Ενεργών Πολιτών", με το οποίο επιχειρείται η ενημέρωση των πολιτών αναφορικά με πρακτικές για την περιστασιακή πρόληψη και αποτροπή της εγκληματικότητας. Τέλος, το Εργαστήριο εκδίδει από το 2008 ετήσιο εγκληματολογικό ημερολόγιο με το όνομα «Εγκληματολογικός Περίπλους» και την επιμέλεια του Δικηγόρου Κ. Γεωργίου Φερετζάκη.

Στο σημείο αυτό θεωρώ σκόπιμο να αναφέρω ότι οι δραστηριότητες του Εργαστηρίου έχουν περιληφθεί στην έκδοση «Οδηγός Εργαστηρίων», 2006, που κυκλοφόρησε από το Γραφείο Διαμεσολάβησης του Πανεπιστημίου Αθηνών, σελ. 27-29, καθώς και στην έκδοση "Καποδιστριακό" του Πανεπιστημίου Αθηνών, 1^η Μαΐου 2006, σελ. 7, ενώ τα πορίσματα των ερευνών του έχουν κατ' επανάληψη απασχολήσει τον ημερήσιο τύπο σε εκτεταμένα δημοσιεύματα (π.χ. ειδικό ένθετο στην εφημ. «Τα Νέα» της 26.3.2007, όπου παρουσίαση της έρευνας για την ευθανασία), και έχουν αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικών δημοσιεύσεων, π.χ. στο περ. «Ποινικός Λόγος» (2003: 2205 – 2218, 2004:461-474 και 2895 – 2912).

Αποτελεί ζήτημα ηθικής τάξης να αναφέρουμε για μιαν ακόμη φορά και τα υπόλοιπα ονόματα των βασικών συντελεστών του Εργαστηρίου. Πέραν εμού και της κ. Σπινέλλη, συνεργάζονται η κ. Πάροι Ζαγούρα, η κ. Φωτεινή Μηλιώνη, η κ. Φωτεινή Ντούρα, ο κ. Φώτης Σπυρόπουλος, ο

κ. Χρήστος Τσουραμάνης, ο κ. Διονύσης Χιόνης. Επίσης, οι Καθηγήτριες κ.κ. Κρανιδιώτη (Πανεπιστήμιο Αθηνών), Ζαραφωνίτου (Πάντειο Πανεπιστήμιο) και Θεμελή (Πανεπιστήμιο Κρήτης).

Σίγουρα παρέλειψα πολλά πράγματα να σας πω διότι και ο χρόνος είναι περιορισμένος. Εκείνο που έχω την αίσθηση ότι μπορούμε να πούμε για το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Έρευνών είναι ότι βασίζεται πραγματικά σε αυτό που ακούστηκε προηγουμένως να λέγεται, δηλ. στον πατριωτισμό των μελών του. Συγκεκριμένα, όλες οι προαναφερθείσες έρευνες έγιναν ή χωρίς καθόλου οικονομική υποστήριξη ή με ένα ποσό τις τάξεως των 2.000 ευρώ κάθε φορά, το οποίο δόθηκε από το Πανεπιστήμιο Αθηνών στους μετέχοντες της κάθε έρευνας φοιτητές. Όσοι είμαστε μέλη του ΔΕΠ δεν παίρνουμε ούτε ένα ευρώ για τις έρευνες που διενεργούμε.

Εν κατακλείδι νομίζω ότι αξίζει να θυμηθούμε κάποιες κρίσεις για το Εργαστήριο που ακούσθηκαν πριν από 2 περίπου χρόνια, όταν έγινε μια εκδήλωση στον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών με αφορμή το ότι ήδη τότε είχαν συμπληρωθεί 15 χρόνια λειτουργίας του Εργαστηρίου και είχαν εκδοθεί οι 8 πρώτοι τόμοι της σειράς Δημοσιευμάτων του. Κατά την εκδήλωση αυτή μίλησαν τρεις σημαντικοί πολιτικοί άνδρες και δη τρεις πρώην Υπουργοί Δικαιοσύνης από διαφορετικές παρατάξεις: Ο κ. Ιωάννης Βαρβιτσιώτης, ο οποίος λόγω απουσίας στο εξωτερικό μας έστειλε την ομιλία του και τη διαβάσαμε, ο κ. Απόστολος Κακλαμάνης και ο κ. Φώτης Κουβέλης. Στέκομαι ιδίως στην αξιολόγηση που κατέθεσε ο κ. Κουβέλης με αφορμή τη δράση του Εργαστηρίου, καθώς νομίζω ότι αποτελεί μια γενικότερη νότα αισιοδοξίας για τα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας. Είπε λοιπόν: «Διαβάζοντας αυτά τα βιβλία [εννοεί τους πρώτους 8 τόμους που είχαμε τότε εκδώσει], και παρακολουθώντας τη λειτουργία του Εργαστηρίου σκέφτηκα -και σας εμπιστεύομαι τη σκέψη μου- πόσο ισοπεδωτικός ήταν ο πρόσφατα ή και παλαιότερα διατυπωμένος λόγος για την "κατεστραμμένη" Ανωτάτη μας Εκπαίδευση. Δεν συμμερίζομαι την άποψη ότι η Ανωτάτη Εκπαίδευση έχει όλα

εκείνη¹
τίωση²
πολλά³
και έ⁴
νικώ⁵
Εδώ⁶
στήρ⁷
και⁸
πριν⁹
Εργ¹⁰
Τομ¹¹
σημ¹²
που¹³
όλο¹⁴
χρό¹⁵

εκείνα που της καταμαρτυρούν. Συμμερίζομαι την άποψη ότι θέλει βελτίωση και αναβάθμιση, αλλά έχω τη βεβαιότητα ότι παράγεται σε πάρα πολλούς τομείς ένα εξαιρετικά σημαντικό έργο μέσα στο Πανεπιστήμιο και ένα τέτοιο έργο είναι αυτό που παράγεται από το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Έρευνών του Πανεπιστημίου Αθηνών». Εδώ πάντως επιτρέψτε μου να σημειώσω ότι δεν είναι μόνο το Εργαστήριο που ανεβάζει το επίπεδο της Ανωτάτης Εκπαίδευσής μας. Είναι και οι επιστημονικοί εκείνοι φορείς που ανέφερε η κ. Ζαραφωνίτου πριν από λίγο και που όλοι νομίζω επιτελούν σημαντικό έργο: Και το Εργαστήριο της Κομοτηνής που ιδρύθηκε από τον κ. Πανούση, και ο Τομέας Εγκληματολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου που αναπτύσσει σημαντική δραστηριότητα, και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Έρευνών, που παρά τις εξαιρετες έρευνές του κινδυνεύει να συρρικνωθεί, και όλοι οι άλλοι παρόμοιοι επιστημονικοί φορείς τους οποίους ελλείψει χρόνου δεν μπορώ να αναφέρω εδώ ονομαστικά.